ЗВОН

Беларуская штодзенная політычна-літэратурная часопісь.
Рукапісы павінны быць перапісаны чытэльна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.
Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.
Цана нумару 1 марка.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.
РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.
Цана абвестак:
за 1 радок за тэкстам . 2 м.
шукаючым працы, за абвестку . . . . 2 м.

№ 18. Менск, Пятніца 3 кастрычніка 1919 г. № 18.

Мая навука.

Мне мудрасьці кніжнай не даў Бог пазнаці,
Мой бацька ня мог даць раскошаў такіх:
Навучыўся я слоў беларускіх ад маці
І дум беларускіх бяз школы і кніг.
Ад самай красы маіх дзён невясёлых
Настаўнікам быў беларускі абшар;
Усходы палеткаў і гоманы ў сёлах
Навуку сваю мне прыносілі ў дар.
Душу акрылялі прыгожасьці сьвету,
На гонях пад небам лунала яна,
Купалася ў сонцы вяселкай расьпетай,
Сама, як вясёлка, як казка-вясна.
І пьяная чарамі, пьяная песьняй,
Як сон зачарожаны райскіх мясьцін,
Шаптала мне дзівы цьвітучых прадвесьняў
І песьняй лілася з паходам часін.
Бурлівая рэчка і млын гутарлівы
Адмерным разгоністым плюскатам вод
Складалі мне рытму мастацкіе зьвівы,
Парадкавалі складаў раскошысты ход.
Цяністые бітага шляху прысады
І, у вырай лятучые, гусяў шнуры
Гармонію ўводзілі ў песельным складу,
Сачылі няўгоднай зваротак ігры.
Зялёнае поле рунеючым збожам,
Цьвітучая ў сонечны цьвет сенажаць
Мне песьню кунцілі узорам прыгожым,
Вучылі, як словы ў вянок завіваць.
Ад шопату сьпелых пшанічных калосьсяў,
Ад тэлесту лісьцяў узьмежных ігруш
Музычнае водгульле ў песьню зілося,
Зьлівалося з жальбамі скрыўджаных душ.
Шум бору адвечнага казкавым сказам
Нашэптываў сумную повесьць жыцьця
І песьню ў шум-гоман захопліваў разам,
Заснуўшые думы будзіў з небыцьця.
А сонца, скрозь сеючы іскры па сьвеце,
Мне песьню іскрыло нябесным сьвятлом,
А вецер, што ў полі рве дзерны і сеці,
Даў волю і крыльля лунаці арлом.
Каса і сякера і цэп малацьбітны
Магутную волатаў сілу далі;
Марозы і сьпекі далі гарт нязбытны
Мне песьню як звон, як пярун адлілі.
Так іншай ня знаўшы навукі і школы,
У пацемках шукаў і знайшоў божы дар;
Цяпер маймі скарбамі думы-саколы,
Цяпер беларускай я песьні ўладар!

Янка Купала.

Вольная Трыбуна.

Наша орыентацыя.

На Беларусі наогул тры чверці праваслаўных беларусаў і адна чверць беларусаў каталікоў. Першые і іх інтэлігэнцыя лічаць сябе рускімі і усею душою рады далучыцца да Расіі, (толькі не бальшавіцкай). Другіе разам з сваею інтэлігэнцыяю хочуць безварункова ўпасьці пад Польшчу.

Навет ня робячы плебісцыту, можна наперад сказаць яго рэзультаты. Праваслаўные беларусы і жыды выскажуцца за прылучэньне да Расіі, а каталікі за прылучэньне да Польшчы. На аснове плебісцыту Беларусь падзеліцца на дзьве няроўных часьці. Большая адойдзе да Расіі, а меньшая да Польшчы. Граніцаю паміж гэтымі часьцямі будзе тая паласа, дзе жыве пароўні праваслаўных і каталікоў. Граніца гэтая пройдзе па Гродзенскай і Віленскай губэрнях, бліжэй к захаду.

На перашкодзе гэтаму разьвязаньню пытаньня аб льосі Беларусі стаяць жаданьня беларускіх інтэлігэнтаў патрыотаў, лік каторых з кожным днем павялічваецца і каторые, ня гледзючы на забарону (фактычную) вясьці пропаганду па асьвядамленьню свайго народу, чым далей, тым больш маюць уплыў на яго.

Гэтая інтэлігэнцыя хоча бачыць Беларусь перш усяго *непадзельнаю* а затым *незалежнаю*.

Затым у інтарэсах Антанты і Польшчы, каб апошняя была досыць дужаю дзяржаваю, каторая-б ізалірава Нямеччыну ад Расіі. А сама этнографічная Польшча заслабая, каб быць перапонаю экономічнаму злучэньню апошніх дзьвех дзяржаваў.

Значыць і беларускіе патрыоты, і Польшча і Антанта будзе рабіць усе магчымае, каб плебісцыт даў непадзельнасьць Беларусі і незалежнасьць яе ад Расіі.

Цяпер пытаньне ў тым, з кім мае непадзельная Беларусь ісьці, бо можна гаварыць толькі аб нацыянальна культурнай і політычнай незалежнасьці Беларусі, а не экономічнай. Экономічна, як край, ня маючы ні свайго жалеза, ні вуглю ні фабрык і заводаў, Беларусь будзе ад некага залежаць.

Экономічная залежнасьць Беларусі ад Расіі, калі б яна у крайнім выпадку была, вельмі шкадліва для беларусаў, бо, як усім ясна, Расія сама экономічна вельмі слабая.

Безпасрэдная экономічная зьвязь Беларусі з Польшчаю была бы нам шкадліва у нацыянальных адносінах, не гаворачы ужо аб тым, што і усіх нашых экономічных патрэб (напрыклад, у хлебі, цукры) яна ня можа здаволіць.

З намі слабымі нацыянальна і экономічна мала лічацца.

Безпасрэдные цесные адносіны нашые з Польшчаю загражаюць нам вынарадавеньнем беларусаў.

Пісьменьнік Васілеўскі у сваей кнізе „Літва і Беларусь" зьвяртае увагу на тое, што беларусы асымілююца палякамі і кацапамі, затое самі асымілююць украінцаў і яцьвінаў.

Ня хочучы нікога асымілёваць, мы павінны ісьці цесна з тым, хто нас не асымілюе.

Саюз наш з Украінаю і Літвою, баронячы нас ад вынарадавеньня самы натуральны нацыянальна і карысны экономічна. Украінская мова найбліжшая да беларускай. У нас была агульная з украінцамі дзяржаўная мова. Украінскіе вучоные даводзяць што Літоўскі Статут і другіе старые акты пісаны у іх мове. Украіна дасьць нам хлеб, цукер, мясо, жалезо, вугаль у адмену на лес. Праз Літву мы будзем мець прыступ да мора і прывозіць з-заграніцы тое, чаго ня маем і не дастанем ад Украіны і Літвы.

І гістарычна мы прылучыліся спачатку да Літвы, а пасьля па заваяваньню Кіева Літвою і да Украіны. Літва, Беларусь і Украіна складалі адну Літоўска-Рускую дзяржаву.

Пэўна, што на нас зноў будуць наседаць з усходу і нам трэба будзе для абароны увайсьці ў фэдэрацыю з чэхамі, палякамі і інш. Але-ж тагды гэты саюз, саюз Літвы, Бела

русі і Украіны з аднаго боку з Польшчаю і інш. з другога, будзе саюзам „роунага з роуным і вольнага з вольным“.

Мы ведаем, што нацыянальны уціск з боку палякоу даправадзіу украінцау да казацкіх войнау пры карале Яне Собесскім, каторыя былі першаю прычынаю заняпаду Польшчы.

Рэлігійны уціск праваслауных беларусау змусіу Юрья Ковіскага прасіць Кацярыну аб далучэньні Беларусі да Расіі.

Мы верымо, што Польшча не дапусьціць тых самых гістарычных абмылак, за якіе яна больш як на сто гадоу страціла дзяржаунае жыцьце.

Уціск украінцау казакамі так сама прывеу да заняпаду Расіі.

Апіраючыся на Украіну, мы не баімося нікога, з кім бы лес ня прывеу нам жыць.

Што тычыцца ідэі некаторых беларусау да поунай незалежнасьці, то пакуль лесы народау рашаюцца аружнаю сілаю Беларусь нігды ня убачыць поунай незалежнасьці.

Ад XIII веку да гэтага часу беларусы зьяуляюцца самым ціхім не ваяцкім народам. Дзякуючы гэтаму, Беларусь так легка папала пад уладу Літвы. Затым любоу да спакою змусіла яе разам з Літвою увайсьці у унію з Польшчаю каб лепей было бараніцца ад Маскоушчыны.

З часау рэволюцыі многіе народы здолелі утварыць свае войскі, як чэхі, палякі і інш. Беларусы гэтага не маглі зрабіць.

Не апіраючыся на вайсковую сілу, яны пэуна будуць папіхачамі, пакуль аружная сіла, а ня права рашаюць лесы народау. **Г.**

Варункі нацыянальнага адраджэньня.

Якіх трэба нам варункау, ці абставін, для праудзівага, поунага нацыянальна-дзяржаунага адраджэньня нашага народу?

Калі добра удумацца пры адказе на гэткае пытаньне, мы пераканаемся што гэтакіх варункау нямнога. Можна нават сказаць, што на гэта патрэбны адзін толькі варунак, але за тое канечны і неабходны: гэта—*еднасьць мэты—еднасьць сіл*.

Раскрыемо скобкі гэтае формулы і папрабуем праанялізаваць яе зьмест дакладней, у зьвязку з матэрыялам, які для гэтага зьместу падае сучасная беларуская дзейнасьць.

Вось і падкрэсьлім, што у справе нацыянальнага вызваленьня мэта мусіць быць толькі адна, бо толькі такая, усяму народу блізкая ясная і конкрэтная, можа зліць у вадно усе народные сілы дзеля яе здабыцьця.

Але і усенароднае значэньне вызваляючы рух можа адтрымаць толькі тады, калі у яго аснове ляжыць момэнт *нацыянальны*, а не які іншы. Момэнты клясавые, соцыяльные, эканамічные і ім падобные могуць быць побач, у дадатковых пунктах нацыянальнае плятформы, але не павінны займаць у ей першараднага мейсца, бо гэта адразу разабьець сілы усенароднага руху клясавымі ды соцыяльнымі антагонізмамі і партыйнымі супярэчкамі.

Ото-ж забеспячэньне вольнасьцяу нацыі і роднаму краю, здабыцьце ім належных і адпаведных рэальным абставінам форм політычнага жыцьця - гэта і павінно быць асноуным заданьням беларускага нацыянальна-дзяржаунага руху.

Нашая справа утрудняецца тым, што нашая нацыя цяпер, асабліва у шэрых сялянскіх масах, як і у працягу усей нашае цяжкае гісторыі,—у процэсе фармаваньня. Наш народ цэлы час свайго гістарычнага жыцьця расьціу і аднячасна траціу сваю інтэлігэнцыю, панство, буржуазію, аддаючы іх дужэйшым суседзям. Процэс фармаваньня народау быу вельмі трудным: то усе, здаецца, ідзе добра, уверх, то ізноу падае, руйнуецца; але спробы падняцься і адраджэньня не спыняюцца ні у вадным сталецьці і ня наша у гэтым віна калі ня могуць набраць адпаведных сваіму праву, ліку і народнай масе сіл. Дзеля гэтага нацыя нашая заусягды вызначалася аднабочна, аднаклясова, бо пераважна была сялянскай. У гэтым яе сіла, але тутака і яе слабасьць, якая асабліва шкодзіць нацыянальнай справе у рашучые гістарычные момэнты.

Гэтак было, так есьць, але трэба, каб далей і у будучыні было лепей. У сучаснай стадыі людзкага поступу нацыя ня можа абыйсьціся без буржуазных элементау і мы, калі хочым быць нацыяй, мусім ісьці агульна-людзкаю сьцежкаю. Асабліва гэта важна нам, беларусам, пры гэтай нявысокай культурнай ураунi на якой стаяць нашые народные масы, ды пры нашай вялізарнай беднасьці на сьвядомую ідэйную інтэлігэнцыю, што мы адчуваем на кожным кроку навакол сябе.

Нацыянальна—дзяржаунае адраджэньне вымагаець ад нацыі перш за усе вялікае працы. На гэту працу павінны быць выкарыстаны усе інтэлектуальные сілы нацыі,—а іх найбольш як раз у яе буржуазных слаех. Легкаважыць гэтые сілы, адкідаць іх, а тым больш ставіць іх у абставіны, варожые нацыянальнаму руху, гэта была бы невыбачальная абмылка і страта для нацыянальных інтарэсау. І праз тое ізноу-такі асноваю руху павінен быць момэнт нацыянальны, аднальково блізкі і буржуазным слаям, усе ж іншые пункты плятформы, звязаные з эканамічнаю ды соцыяльною структураю жыцьця Беларусі, павінны быць распрацованы зараз-жа, але супольна, пры учасьці усіх слаеу народу, у тым ліку і буржуазных

Гутарка аб беларускай мове.

(Глядзі № 13).

Так было, прыкладам, у Аустрыі ня толькі з украінцамі, а і з чэхамі і іншымі славянамі. Немцы, бадай, саусім апямечылі іх: чыноунікі, паны ды меськіе людзі ужо усе гаварылі панямецку, і толькі цемные вясковые мужыкі гаварылі сваей роднай мовай. А як настала у Аустрыі праудзівая конституцыя і сяляне трохі прасьвяціліся, яны пачалі дабівацца сваей мовы у школе. Грамады сялянскіе пісалі прыгаворы і падавалі іх у парлямэнт, ці, іначай, у свой Сойм. Выбіраючы дэпутатау у Сойм, яны наказывалі ім, каб тые дамагаліся сваей школы. Склікалі мітынгі, ці веча, на якіх выносілі пастановы аб патрэбе школ у роднай мове. Раз-за-разам успаміналі пра гэта сваім дэпутатам лістамі ад грамад, гурткоу, саюзау. Урэшце усе народы у Аустрыі прымусілі такі Урад завесьці, замест нямецкіх, свае школы, а чыноунікау—гаварыць на роднэй мове: і цяпер там усе прасьвечаные і простые людзі гавораць сваей нацыянальнай мовай, цяпер там ужо няма мовау мужыцкіх і панскіх. Так сама паускрасалі народные мовы у Норвэгіі, Гіталіі, у Фінляндыі, на Украіне, у Літве, у эстау, у латышоу; так сама шырока адраджаецца наша Беларусь, уваскрасае наша беларуская мова.

Паслухайце, што кажа аб гэтым адзін з прасьвечаных латышоу. Гадоу колькі назад неяк заехау да аднаго майго знаемага вучыцеля, шчырага беларуса, адзін латыш, інжэнер, які рабіу артэзыянскіе студні (калодзежы), і, пачуушы ад настаўніка беларускую мову, кажа мне: „Вось ужо я тры годы працую на Беларусі і толькі сярод сялян я чую беларускую мову, але ніколі ня чуу яе у інтэлігэнтай сям'і; першы раз пачуу тут. Вось так калісь-то было і у нас. Наша інтэлігэнцыя і усе меськіе людзі саусім ужо былі анямечыліся, бо усе школы, ад пачатковых да Унівэрсытэту у Дэрпце (Юр'еу), былі нямецкіе; толькі па глухіх весках, сярод простых сялян чутна была чыстая латышская мова ды можа у двух-трох сем'ях інтэлігэнтных латышскіх патрыотау, якіе з любасьці да свайго народу, вывучылі яго мову і пісалі на ей. Калі Расійскі Урад, пабачыушы небяспечнасьць з боку остзэйскіх баронау, пачау сціскаць немцау, заводзіць абрусеньне, то ен скрозь пальцы глядзеу на тое, што інтэлігэнтные латышы працуюць над адраджэньнем латышскай мовы. Урад бачыу, што калі латышом не рабіць перашкоды, яны куды жвавей будуць самі змагацца з немцамі. І, сапрауды, прайшло ня так ужо шмат часу, як у нас пазаводзіліся латышскіе шко-

А узмацаваушы беларускую нацыю, з усімі яе складовымі элемэнтамі, паставіушы яе на цьверды грунт пэунымі формамі політычнага істнаваньня, мы тагды будзем мець можнасьць ісьці побач з усімі эуропэйскімі культурнымі нацыямі, да уселюдзкага братэрства. Шлях-да інтэрнацыяналу йдзе толькі праз нацыю. І калі наша нацыя не саусім скрысталізавалася, дык на яе формаваньне, цэмэнтаваньне трэба напружыць усю нашую энэргію, каб не загінула нацыянальная справа.

Мажлівасьць у нашым нацыяльна-дзяржауным адраджэньню усякіх катаклізмау з боку, паміма нашае волі, права і дамаганьняу яшчэ больш падкрэсьлівае важнасьць усенароднага еднаньня, на якое нашая нацыя магла бы процiу гэтых катаклізмау апэрцiся. Досыць ужо катаклізмау перажыу наш народ і нам цяпер асабліва страшна каб не было катаклізму ідэйнага: трэба нам моцна убіць сабе у памяць, у розум, у сэрцо, што без усенароднага еднаньня каля нацыянальнага ідэалу няма ні нацыянальнага руху, а ні самой нацыі; а без нацыі ня будзе політычнага жыцьця й об'екту нацыянальнай працы...

І вось калі мы ня хочам знайсьціся пад абухам такіх абставін, якіе распыляць на пясок наш народ і звярнуць наш край ізноу у процэсс несьвядомага кіраваньня да яднаньня якое там калісь мае быць, калі мы ня хочым страціць моманту гісторыі спрыяючага нам, калі мы ня хочам, урэшце, падкапаць унутраным розрухам самага істнаваньня нашае нацыі, мы павінны усе нашые часьцінныя ідэялы, практычные заданьні дый партыйную працу паддаць першанству гэтага усебеларускага нацыянальнага сьцягу, які зьбярэць да купы й утрымае каля сябе усе нацыянальна сьвядомые элемэнты беларускага народу і інтэлігэнтнага грамадзянства, ажно пакуль справа Беларусі, як політычнага і нацыянальнага арганізму, ня стане урэшці на пэуны і цьверды грунт.

І толькі пры гэткай умове, кіруючыся *усе разам* дружнымі сіламі да адзінай мэты, мы здалеем вырваць вашую бацькаушчыну Беларусь з няволі небыцьця і раскінуць перад ею шлях праудзівай свабоды, волі і усестароньняга разьвіцьця.

Раман Суніца.

З газэт.

Украіна, Расія і Польшча.

Пад такою назваю тыдневік „Chata Polska“ выдрукавау пера давы артыкул гэтакага зьместу:

„Даунейшая польская дзяржава шырока распасьцірала сваe граніцы на усход, што сталося ня мечам, але дабравольнай згодай мясцовага насяленьня. Літва і Беларусь, як Валынь, Украіна и Падольле, хіліліся пад апякунчые скрыдлы Рэчыпаспалітай Польскай, каб усьцерагчыся крыжацкага, маскоускага або турэцка-татарскага забору“.

Украіна, Валынь і Падольле не маглі самі ад сябе хіліцца да Польшчы па той простай прычыне, што яны уваходзілі у склад Беларуска-Літоускай Дзяржавы, катарую моцна шанавалі і аддзяляцца ад яе ніколі не жадалі. Лучыліся з Польшчай не паасобные провінцыі Бел.-Літ. дзяржавы, а уся дзяржава цалкам. Гэта было вельмі добра, бо разам лягчэй было бараніцца ад супольных ворагау, але калі Польшча перастала паважаць самабытнасьць народау, складаушых Белар.-Літ. дзяржаву, то гісторыя была сьведкаю таго, што мы бачылі у бышай Расіі. Украіна пры Хмяльніцкім аддзялілася і чуць не паддалася была туркам, і толькі рэлігія злучыла яе на пагібель сваю з Масквою. Беларусь і Літва падчас Люблінскай вуніі хацелі звалаць проці Польшчы паспалітае рушэньне і вельмі кепска зрабілі, што не звалалі, бо да вайны напэуна не дайшло-б, а усе мы разам не перажылі бы таго, што перажылі пазьней. Польшча змушана была-б паважаць правы сваіх саюзьнікау, і гісторыя ня ведала-б разьдзелу Рэчыпаспалітай між суседзямі. Гісторыя—найлепшы настаунік!

„Але прауда“,—піша далей „Chata Polska“: „у даунейшай Польшчы ня усе насяленьне цешылося роунымі правамі, ня увесь народ карыстау поунаю вольнасьцю, але, у кожным выпадку, не было розьніцы паміж шляхтаю польскаю, літоускаю і рускаю (беларускай і украінскай! Рэд.); аднакі цяжар меу селянін с-пад Варшавы, Вільні, Менску ці Кіева і навет сяляне, жыушые далей на усход, былі меней уціськены, бо асьцерагаліся, каб яны не пауцякалі у незбаданые стэпы. У параунаньні з Расіяй. Польшча была краем вольнасьці, а Расія няволі. Ня дзіво, што суседніе народы і дзяржавы цягнулі да Польшчы і з ею лучыліся...

Але калі наступіу разбор Польшчы і урады расійскіе,—урады прасьледаваньня, гвалту і уціску,—здавалося, што хітрая расійская політыка прывядзе да поунага змасквічэньня, асабліва беларусау і украінцау. На шчасьце гэтак ня сталося, але у кожным разе сьвядомасьць нацыянальнай асобнасьці як у беларусау, так і украінцау вельмі слабая і трэба многа працы і часу, каб шырокіе масы беларускага і украінскага люду пачулі сябе народам.

Польшча мусіць у імя уласнага інтарэсу і у імя інтарэсау тых народау дапамагчы ім вызваліцца з чужога, варожага ярма і аблягчыць выйсьце на дарогу самабытнасьці“.

Эстонская дзяржава.

„Гонец Мінскі“ падае цікавые весткі об Эстонскай дзяржаве, каты, пачалі выходзіць свае газэты і кніжкі. Незабавам і меськіе людзі пакінулі нямецкую мову і пачалі гаварыць сваею роднаю латышскаю мовою. Сяляне дзівіліся, што меськіе паны пачалі гаварыць па-мужыцку: ім спачатку здавалося, што паны кпіны строяць, сьмяюцца з іх, але хутка праканаліся, што гэта ня сьмешкі і з таго часу пачалі шанаваць сваю родную мову. Потым урад расійскі стау цісьнуць і латышоу, але позна: нішто ужо ня можа спыніць латышскага нацыянальнага адраджэньня.

— Калі—кажа ён—і у вас беларусау пракінууся сярод інтэлігэнцыі гэты рух, то незабавам ён перакінецца у сялянскіе масы, гдзе яшчэ добра захавалася родная мова; тагды і у вас скрозь запануе народная беларуская мова“.

—А мне здаецца, лепей было б, каб усе народы у вадной дзяржаве гаварылі адною моваю: усіх можна-б разумець, і цябе скрозь разумелі б.

— Бачыце, па усіх рознаплеменных дзяржавах, побач з мейсцовай, народнай, вучаць і дзяржауную мову. Так было у Аустрыі, так робіцца у Швэйцарыі, Англіі; так трэба было-б зрабіць і у нас. Дзяржауная мова патрэбна дзеля зносін народау паміж сабою; на гэтай-жа мове гаворацць і у парляманце, бо немажліва кожнаму ведаць мовы усіх народау, што насяляюць дзяржаву.

Калі-б па школах вучылі на мейсцовых мовах, тагды-б і чужую лягчэй было-б вывучываць, бо граматны чалавек на сваей мове, лягчэй зразумее чужую. Вось вы паглядзеце на жыдоу: яны у сваіх хэдэрах (школах) вучацца пасваему, а потым легка вывучываюцца, скажам, і парасейску і панямецку. Есьць вядома, зручней было-б, каб ня толькі на абшарах адной дзяржавы, але каб і па усім сьвеце была толькі адна мова. Але-ж гэта немажліва. Ніякі народ на сьвеце не пакіне сваей мовы і не перавучыцца на чужую. Вось прыкладам, ангельцы, гэты найкультурнейшы народ на усей Эуропе: яны падрад колькі сотак гадоу намагаліся усімі праудамі і няпраудамі, каб аб'англічаніць ірляндцау. Урэшце ужо здавалося, што мова ірляндзкая саусім счэзла, бо скрозь у Ірляндыі усе гаварылі паангельску, хіба толькі у горах, у самых глухіх куточках, куды не даходзіла ніякая, культура, гаварылі людзі паірляндзку. І вось, калі у Англіі былі скасованы усялякіе нацыянальные перашкоды, некаторые з прасьвечаных ірляндцау пачалі вывучываць гэтую старадаунюю мову, пісаць на ей кніжкі; цяпер гэтая мова заведзена ужо па школах і на ей пішуць ды гавораць і па гарадох... Забарона роднай мовы па школах толькі затрымлівае разьвіцьце народу.

Сымон Рак.

(Канец будзе).

рая асабліва апошнімі часамі высуваецца на чало вядомых дзяржаваў надбалтыцкіх. Зазначыушы, што Эстонія мае урад і што эстонскі установчы сойм быу складзены на аснове агульнага, таемнага, роунага права, газэта паведамляе, што: „Эстонская армія лічыць каля 40.000 рэгулярн. войска і да 25.000 т. з. самаабароны. На чале збройных сіл стаіць гэнэрал Лейданэр, бышы падпалкоунік расійск. Гэнэр штабу, чалавек вельмі здольны у вайсковых справах, прыхільнік Пілсудскага і маючы спачуцьце у розных палітычных партыях. Што тычыцца заграні́чнай палітыкі, то цэлая Эстонія стаіць за адарваньне ад Расіі. Адносіны да немцау—непрыязные.

Упадабаная канцэпцыя у эстонцау—гэта бльок малых дзяржавау, што утварыліся на руінах усерасійскай імпэрыі (Эстонія, Лотва, Літва і, само сабою разумеецца, Беларусь і Украіна). Бльок гэны мае быць не адно абаронным, але так сама і гаспадарным.

Бльок той павінен лучыцца каля Польшчы, па скольку гэта апошняя пойдзе дарогаю шчыра дэмакратычнай палітыкі“.

Урады Дэнікіна на Украіне.

Украінскіе газэты у Галіцыі друкуюць прыказ Дэнікіна, каторы такім спосабам разьвязвае справу украінскай мовы:

„Абвяшчаю, што языком дзяржауным Расіі есьць мова расійская, але не дапушчаецца і забараняецца прасьледаваньне мовы маларускай. Кожны мае права гаварыць у усіх дзяржауных інстытуцыях па-маларуску. У школах дзяржауных язык маларускі можа быць выкладаны, як прадмет; у першых гадох навука у народных школах, дзеля лепшага разуменьня, можа выкладацца у мове маларускай, толькі школы прыватные маюць поуную слабоду у гэтым сэнсе, а так сама і друк“.

Альбоускіе газэты паведамляюць што урад Дэнікіна што раз болей прыціскае украінцау. Ен ня толькі арыштуе і разстрэльвае тых, хто мае адвагу называць сябе украінцам, але зачыняе усе школы і душыць увесь рух прасьветны. Афіцэры Дэнікіна зайшлі так далека, што зьнішчылі у Кіеве помнік украінскага поэта Шэучэнкі.

БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

Дэлегацыя настаунікаў Навагрудзкага павету. У. Ц. Раду В. і Грод. прыбыла 22 д. дэлегацыя ад сялян і настаунікау беларусау у справе адкрыцьця беларускіх народных школ.

Ухіленьне са службы. Цэнтр. Рада В. і Г. паведамляе, што з урадовых пасад ухіляюцца беларусы-праваслауные. Аб гэтым паступаюць скаргі.

Кіраунік жыдоускімі справамі пры Менскім Округу, П. Д. Стэйнбак, сымпатызуючы кірунку і зьместу газэты „Звон“ і усяму беларускаму руху, дакляравау з сягодняшняга дня безынтарэсоуна падаваць у нашую газэту весткі і свае агляды з гандлевага і эканамічнага руху нашага краю і заграніцай.

Александра Венцкоускі. Гэтымі днямі пахавалі у Варшаве А. Венцкоускага, слаунага дэмократычнага дзеяча. У лютым месецы гэтага году ен надзвычайным паслом ад Польшчы езьдзіу у Маскву у справе абмену узятых бальшавікамі закладнікау. Сваю місію выпауніу з поунай удачай, але там цяжка захварэу. На пахаваньні яго мему прамову і беларускі прадстаунік П. П. Аляксюк, каторы зазначыу, што Венцкоускі быу пічырым ваякай за лепшае „заутра“ народау пад клічам: „за вашу і нашу вольнасьць“.

Політычные навіны.

Процібальшавіцкі згавор.

„Neues Wiener Journal“ № 9300—24.IX паведаміле, што у Маскве раскрыты белагвардзейскі згавор процi бальшавіцкай улады. На чале гэтага згавору стаялі і прыймалі у ім чыннасьць прадстаунікі Антанты, к.-д. Шчэпкін, профэсары, вучцяле, гэнэралы і афіцэры бышага царскага ураду, а так сама два князі; сярод згаворшчыкау не было ніводнага рабочага і селяніна.

Знайдзено шмат зброі і пісаных довадау. Абвінавачаные у згаворы самі не адмауляюцца, што яны сапрауды агэнты Дэнікіна і замерваліся памагчы яму пры паходзе на Маскву.

Конгрэс французкіх соцыялістау.

На французкім соцыялістычным конгрэсе абгаворвалося пытаньне аб выдаленьні з партыі Альбэрта Тома і інш. Тома у сваей прамове напомніу аб тым, што ен у свой час увайшоу у склад Ураду са згодаю партыі. Людзей, кіраваушых партыею, калі яны мелі за сабою большасьць, нельга абвяшчаць не заслужваючымі павагі з тэй толькі прычыны, што большасьць зьмянілася. Тома заявіу, што ня можа ісьці разам з тымі, якіе трымаюць старану бальшавікоу. Ен яшчэ на старане Керэнскага, ня гледзячы на яго недастаткі.

Конгрэс прыняу апрацованую рэзолюцыйнай камісіяй пропозыцыю, якая адкідае думку аб выдаленьні 11 дэпутатау, галасаваушых за ваенные крэдыты і агранічваецца выгаварам („Возрождение“ № 63—16 IX.)

Рэзолюцыі зьезду польскіх соцыялістау у Вільні.

Зьезд польскіх соцыялістау прыняу, паміж іншымі, гэткіе рэзолюцыі: „Стоячы на грунце самастойнасьці і цэласьці нашага краю, Літвы і Беларусі, які павінен быць у дзяржауна—прауной лучнасьці з Рэчу Паспалітай Польскай, а гэтак сама на грунце самаазначэньня народау, насяляючых наш край—конфэрэнцыя будзе йсьці да скліканьня Установчага Сойму у Вільні, зложанага з прадстаунікоу усіх частак Літвы і Беларусі, выбранага на падставе 5-ці членнае формулы у варунках безумоунай свабоды, зазначаючы, што на гэтым Сойме асобные часьці краю ня могуць быць пераргаласоуваны праз іншые часьці гэтага краю“.

„Конфэрэнцыя прызнае, што натуральные варункі, а гэтак сама і сучасны момэнт ствараюць мажлівасьць рэалізацыі лучнасьці працоунае клясы Польшчы, Літвы, Беларусі, Украіны, Латвіі і Эстоніі, як процістауленьня: экспансіі коленізацыйна-цэнтралістычнай Расіі і Нямеччыны і капіталістычным пакусам Антанты“.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Беларускі хор Цяраускага адтрымау ад Бел. Нац. Камітэту 3,000 руб. субсыдыі на паездку у концэртнае турнэ да Вільні і Варшавы.

Прыехау з Варшавы міністр унутраных спрау Бел. Нар. Рэсп. К. Тэрэшчэнка.

Пропускі на выезд у Слуцк (праз ст. Осіповічы і Урэчье) будуць выдавацца у хуткім часе.

У Консэрваторыі заняцьці на усіх курсах пачаліся 2-га кастрычніка.

Тэхнічны аддзел пры вышэйшых курсах адчыняецца у хуткім часе.

Недахват царскіх грошай чуецца у мейсцовых мяняльных крамах і банкірскіх канторах, дзякуючы чаму часта кліенты выходзяць адтуль с пустымі рукамі.

Бонавые карткі (бальшавіцкіе) на якім насяленьне адтрымовало прадукты, трэба цяпер абменіваць на кніжкі (Катэдральны пляц, № 2).

Хлеб апошнімі днямі прадаецца па $2^1/_2$ р. за фунт.

Малако на рынку прадаецца па 2 р. за кварту.

Бярозавые дровы прадаюцца на рынках па 160—200 руб за воз.

Масло прадаецца цяпер па 25—20 р. ф.

Цукер (у кавалках) у прыватнай прадажы дайшоу да 57 р. фунт.

Мае прыбыць сюды вялікая партыя (10,000 пуд.) цукру з Голяндыі па таннай цане—5 гол. марак за кіло ($2^1/_2$ фун.).

Крываука. У зьвязку з пашыраючайся эпідэміяй крываукі (дезынтэрыі) падаецца да агульнага ведама:

Аб гандлю зелянінаю і садавінамі

1. Гандляваць зелянінай і садавінамі можна толькі у спэцыяльна прызначаных дзеля гэтага мейсцох; 2. зяляніна і садавіны прадаюцца з прырыхтаваных дзеля гэтага сталоу, лавау, полак і т. д.; 3. Прадаваць зяляніну і садавіны раскіданые на зямлі срога забараняецца; 4. Садавіны і зяляніна перад прадажаю павінны быць добра абмыты; 5. Прыпсутые і няспелые садавіны і зяляніну прадаваць срога забараняецца; 6. Асобы, правінушыеся у невыкананьні гэтае абавязковае пастановы, будуць караны 7-мі дзенным арыштам або штрафам у 500 руб.

Загадчыца мястовым Аддзелам абароны здароуя, Лаунік Магістрату Д-р. М. Петрусевіч.

Рэдактар-выдавец
Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

З дазвал. Цэнзуры. Друкарня Інвалідау, Менск.